

24. března 2020

Základní informace k projednávání přestupků postihujících porušení opatření přijatých v době nouzového stavu

Úvod

V souladu s ústavním zákonem o bezpečnosti České republiky¹ a krizovým zákonem² byl dne 12. března 2020 usnesením vlády publikovaným pod č. 69/2020 Sb. vyhlášen pro celé území České republiky nouzový stav z důvodu ohrožení zdraví v souvislosti s prokázáním výskytu koronaviru. Navazujícími usneseními vlády byla přijata krizová opatření, jimiž se omezují práva a ukládají povinnosti fyzickým i právnickým osobám.³ Každý je povinen strpět omezení vyplývající z krizových opatření stanovených v době nouzového stavu. Porušení těchto opatření je přestupkem podle krizového zákona, který projednávají obecní úřady obcí s rozšířenou působností.

Ministerstvo zdravotnictví zároveň vyhláší mimořádná opatření při epidemii a nebezpečí jejího vzniku podle § 69 zákona o ochraně veřejného zdraví⁴, jimiž stanoví další omezení a povinnosti. Porušení těchto mimořádných opatření je postihováno jako přestupek podle zákona o ochraně veřejného zdraví. Příslušným orgánem k projednání těchto přestupků jsou krajské hygienické stanice (a ve výjimečných případech podle své působnosti Ministerstvo obrany a Ministerstvo vnitra).

Oba uvedené režimy je třeba rozlišovat, neboť mají vliv nejen na věcnou příslušnost k projednání daných přestupků, ale též na výši pokuty, kterou lze za tyto přestupky uložit. Ministerstvo vnitra připravilo pro usnadnění orientace základní přehled jednání postihovaných podle krizového zákona a jednání postihovaných podle zákona o ochraně veřejného zdraví. Přehled je zpracován ke dni 24. března 2020.⁵

¹ Ústavní zákon č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky.

² Zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon).

³ Usnesení vlády publikovaná ve Sbírce zákonů pod č. 70 – 74, 76 – 78, 80 – 81, 106, 126, 127/2020 Sb., příp. další usnesení vlády.

⁴ Zákon č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů.

⁵ S ohledem na vývoj situace dochází v některých případech k tomu, že obsah krizového opatření vyhlášeného vládou je nahrazen mimořádným opatřením Ministerstva zdravotnictví (či naopak). Tím dochází zároveň ke změně režimu projednávání přestupků. K tomu je třeba dodat, že zrušení mimořádného opatření Ministerstva zdravotnictví nebo usnesení vlády nemá za následek zánik odpovědnosti za přestupek.

Postih přestupků v souvislosti s krizovými opatřeními vlády

Krizový zákon

Podle § 34 odst. 1 písm. a) krizového zákona se fyzická osoba dopustí přestupku tím, že v době krizového stavu nesplní některou z povinností podle § 31 odst. 3 písm. a), b) nebo c). Podle § 31 odst. 3 písm. c) je fyzická osoba v době krizového stavu povinna strpět omezení vyplývající z krizových opatření stanovených v době krizového stavu.

Příklady: Skutkovou podstatu přestupku může naplnit např. jednání, jímž fyzická osoba poruší zákaz pohybu a pobytu na všech místech mimo bydliště bez ochranných prostředků dýchacích cest jako je respirátor, rouška, ústenka, šátek, šál apod.⁶

Skutkovou podstatu naplní též přeshraniční pracovník (pendler), který poruší omezení pohybu na území České republiky na nezbytně nutné potřeby.⁷

Skutkovou podstatu přestupku může dále naplnit osoba, která bezprostředně po návratu do České republiky neoznámí tuto skutečnost telefonicky nebo jiným vzdáleným přístupem, svému registrujícímu poskytovateli zdravotních služeb v oboru všeobecné praktické lékařství nebo praktické lékařství pro děti a dorost (za předpokladu, že se na takovou osobu nevztahuje výjimka udělená ministrem vnitra).⁸

Skutkovou podstatu naplní též ten, kdo poruší zákaz maloobchodního prodeje na tržnicích a tržištích.⁹

Za přestupek lze uložit pokutu do 20 000 Kč. Příslušnost k projednání těchto přestupků krizový zákon přímo nestanoví, a proto se uplatní § 60 odst. 1 zákona o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich¹⁰. Příslušným k projednání těchto přestupků je tedy obecní úřad obce s rozšířenou působností, a to zásadně podle místa spáchání přestupku.

Ostatní přestupky podle krizového zákona (přestupky právnických a podnikajících fyzických osob podle § 34a) projednává hasičský záchranný sbor kraje a (v případě jednoho přestupku) krajský úřad. Tyto přestupky se ovšem týkají převážně krizových plánů a nesouvisejí bezprostředně s aktuálně přijatými krizovými opatřeními. Z tohoto důvodu lze i podnikající fyzické osoby a fyzické osoby jednající jménem právnické osoby postihovat za přestupky fyzických osob (v takovém případě je třeba prokazovat u těchto osob zavinění).

⁶ Usnesení vlády č. 247 vyhlášené ve Sbírce zákonů pod č. 106/2020 Sb.

⁷ Usnesení vlády č. 247 vyhlášené ve Sbírce zákonů pod č. 106/2020 Sb.

⁸ Usnesení vlády č. 209 vyhlášené ve Sbírce zákonů pod č. 81/2020 Sb.

⁹ Usnesení vlády č. 208 vyhlášené ve Sbírce zákonů pod č. 80/2020 Sb.

¹⁰ Zákon č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich.

Obecní úřad obce s rozšířenou působností obdrží oznámení o přestupku zpravidla od orgánů, které provádějí kontroly na dotčeném úseku státní správy (Policie České republiky, orgány ochrany veřejného zdraví, Česká obchodní inspekce apod.). Takové oznámení o přestupku bude obsahovat alespoň informaci, kdo je podezřelým z přestupku, je-li znám, popis skutku, ve kterém je přestupek spatřován, místo a čas, kdy měl být přestupek spáchán, zákonné ustanovení upravující přestupek a důkazní prostředky, které jsou mu známy.

Obecní úřad obce s rozšířenou působností musí prošetřit i oznámení obdržená od fyzických a právnických osob. V takovém případě může požádat Policii České republiky nebo jiný správní orgán (např. krajskou hygienickou stanici) o součinnost ve smyslu § 75 zákona o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich.

Obecní úřad obce s rozšířenou působností může o přestupku rozhodnout v klasickém správním řízení, nebo ve zkráceném řízení (vydáním příkazu nebo se souhlasem obviněného příkazem na místě).

Zákon o ochraně státních hranic¹¹

Podle **§ 17 odst. 1** zákona o ochraně státních hranic se fyzická osoba dopustí přestupku tím, že v rozporu s § 15 odst. 6 úmyslně znemožní nebo ztíží umístění bezpečnostního prostředku nebo úmyslně takový prostředek zničí, poškodí, neoprávněně přemístí nebo neoprávněně odstraní. (Podle § 15 odst. 1 je při dočasném znovuzavedení ochrany vnitřních hranic policie oprávněna použít technický prostředek zabraňující nedovolenému překračování vnitřních hranic dopravními prostředky). Stejný přestupek je pro právnické a podnikající fyzické osoby upraven v **§ 18 odst. 1**. Za přestupek podle obou ustanovení lze uložit pokutu do 20 000 Kč. Přestupky projednává obecní úřad obce s rozšířenou působností.

Pro úplnost lze uvést, že v **§ 17 odst. 3¹²** zákona o ochraně státních hranic jsou upraveny přestupky související se znovuzavedením ochrany vnitřních hranic opatřením obecné povahy vlády.¹³ Tyto přestupky neprojednávají obecní úřady obcí s rozšířenou působností, ale útvar Policie České republiky zajišťující ochranu daného úseku vnitřních hranic.

¹¹ Zákon č. 191/2016 Sb., o ochraně státních hranic České republiky a o změně souvisejících zákonů (zákon o ochraně státních hranic).

¹² § 17

(3) Fyzická osoba jako osoba, která vstupuje na území České republiky nebo vycestovává z území České republiky přes vnitřní hranice během dočasného znovuzavedení ochrany vnitřních hranic stanoveného opatřením obecné povahy vlády, se dopustí přestupku tím, že

a) překročí vnitřní hranice mimo místo určené k překračování vnitřních hranic,

b) překročí vnitřní hranice na místě určeném k překračování vnitřních hranic v jiné než stanovené době, nebo

c) se úmyslně vyhne kontrole na místě určeném k překračování vnitřních hranic.

¹³ Opatření obecné povahy vláda schválila usnesením ze dne 15. března č. 221, o dočasném znovuzavedení ochrany vnitřních hranic České republiky.

Postih přestupků v souvislosti s mimořádnými opatřeními Ministerstva zdravotnictví

Zákon o ochraně veřejného zdraví

Podle **§ 92n odst. 1 písm. b)** zákona o ochraně veřejného zdraví se fyzická, právnická nebo podnikající fyzická osoba dopustí přestupku tím, že nesplní povinnost uloženou mimořádným opatřením vydaným podle § 80 odst. 1 písm. g) nebo podle § 82 odst. 2 písm. m)¹⁴ k ochraně zdraví fyzických osob při epidemii, nebezpečí jejího vzniku, živelné pohromě nebo jiné mimořádné události. Za přestupek lze uložit pokutu do 3 000 000 Kč.

Příklad: Skutkovou podstatu přestupku může naplnit např. jednání, jímž fyzická, právnická nebo podnikající fyzická osoba nerespektuje zákaz maloobchodního prodeje a prodeje služeb v provozovnách (se stanovenými výjimkami), zákaz přítomnosti veřejnosti v provozovnách stravovacích služeb¹⁵ nebo omezení pohybu na veřejně dostupných místech a omezení kontaktů (se stanovenými výjimkami)¹⁶.

Přestupky podle zákona o ochraně veřejného zdraví projednávají zpravidla krajské hygienické stanice (a podle své působnosti Ministerstvo obrany a Ministerstvo vnitra).

Pokud se obecní úřad, Policie České republiky nebo jiný orgán veřejné moci dozví o spáchání některého z uvedených přestupků, oznámí tuto skutečnost příslušnému správnímu orgánu podle § 73 zákona o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich.

¹⁴ Podle § 80 odst. 1 písm. g) zákona o ochraně veřejného zdraví Ministerstvo zdravotnictví nařizuje mimořádná opatření při epidemii a nebezpečí jejího vzniku. Podle § 82 odst. 2 písm. m) zákona o ochraně veřejného zdraví krajská hygienické stanice nařizuje mimořádná opatření při epidemii a nebezpečí jejího vzniku. V současné situaci se jedná primárně o mimořádná opatření nařízená Ministerstvem zdravotnictví.

¹⁵ Mimořádné opatření Ministerstva zdravotnictví ze dne 23. března 2020, č. j. MZDR-12746/2020-1/MIN/KAN. Do vydání mimořádného opatření Ministerstva zdravotnictví byly tyto oblasti regulovány zejména usnesením vlády ze dne 14. března 2020 č. 211 (vyhlášeným č. 82/2020 Sb.).

¹⁶ Mimořádné opatření Ministerstva zdravotnictví ze dne 23. března 2020, č. j. MZDR-12745/2020-1/MIN/KAN. Do vydání mimořádného opatření Ministerstva zdravotnictví byly tyto oblasti regulovány usnesením vlády ze dne 15. března 2020 č. 215 (vyhlášeným pod č. 85/2020 Sb.).

Postup Policie ČR a obecní policie

Strážníci obecní policie nejsou věcně příslušní k projednání výše uvedených přestupků v krizovém zákoně, zákoně o ochraně státních hranic a zákoně o ochraně veřejného zdraví a nejsou oprávněni projednat tyto přestupky ani příkazem na místě. Policie ČR je pak oprávněna řešit pouze vybrané přestupky podle zákona o ochraně státních hranic.

Strážníci obecní policie tak v případě zjištění některého z výše uvedených přestupků postupují podle § 10 odst. 2 zákona č. 553/1991 Sb., o obecní policii, ve znění pozdějších předpisů, tj. v souladu s § 10 odst. 3 zákona o obecní policii doloží své oznámení důvody nebo důkazy, o něž se podezření opírá.

Pokud však kterákoli osoba i přes upozornění strážníkem obecní policie pokračuje v jednání, kterým vyhlášená krizová opatření porušuje, lze takovou osobu v souladu s § 7 odst. 4 zákona o obecní policii vyzvat, aby svého protiprávního jednání zanechala. Pokud osoba, již je taková výzva směřována, ani v takovém případě svého jednání nezanechá nebo naopak neučiní to, k čemu je vyzvána (např. k nasazení roušky nebo obdobného ochranného prostředku), lze ji postihnout za **přestupek neuposlechnutí výzvy úřední osoby při výkonu její pravomoci dle § 5 odst. 1 písm. a) zákona č. 251/2016 Sb., o některých přestupcích**. Tento přestupek může projednat strážník obecní policie příkazem na místě na základě § 91 odst. 2 písm. e) zákona o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich. V této souvislosti pouze upozorníme, že případný postih za přestupek neuposlechnutí výzvy se nedotýká možnosti postihnout danou osobu za výše uvedené přestupky podle speciálních zákonů, které strážník obecní policie v příkazním řízení řešit nemůže.

Obdobná ustanovení pak platí i pro Policii České republiky. Policie České republiky oznamuje přestupky, k nimž není věcně příslušná, zásadně postupem podle § 73 zákona o Policii České republiky.

Podle § 114 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, je každý povinen bez zbytečného odkladu a bezplatně uposlechnout výzvy anebo pokynu nebo vyhovět žádosti policie nebo policisty; to neplatí, pokud tento zákon nebo jiný právní předpis stanoví jinak. Nelze-li účelu výzvy, pokynu nebo žádosti dosáhnout pro odpor osoby, je policista oprávněn tento odpor překonat. Výzva je pak výslovně upravena v souvislosti s jinými instituty. Například podle § 53 odst. 2 zákona o Policii České republiky je policista před použitím donucovacího prostředku povinen vyzvat osobu, proti které zakročuje, aby upustila od protiprávního jednání, s výstrahou, že bude použito donucovacích prostředků.

Tedy stejně jako strážník obecní policie může příslušník Policie České republiky vyzvat osobu, která svým jednáním porušuje vyhlášená krizová opatření, aby svého protiprávního jednání zanechala. Pokud osoba, již je taková výzva směřována, ani v takovém případě svého jednání nezanechá nebo naopak neučiní to, k čemu je vyzvána (např. k nasazení roušky nebo obdobného ochranného prostředku), lze

i v tomto případě takové jednání postihnout jako přestupek neuposlechnutí výzvy úřední osoby při výkonu její pravomoci dle **§ 5 odst. 1 písm. a) zákona o některých přestupcích**. Tento přestupek může projednat příslušník Policie České republiky příkazem na místě na základě § 91 odst. 2 písm. a) zákona o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich. Za přestupek lze uložit pokutu do 10 000 Kč.

Trestní právo

Závažné případy porušení krizových opatření mohou naplnit skutkovou podstatu **trestného činu**. Dne 13. 3. 2020 byla ve Sbírce zákonů publikována novela nařízení vlády č. 435/2009 Sb., kterým se pro účely trestního zákoníku stanoví, co se považuje za nakažlivé lidské nemoci, nakažlivé nemoci zvířat, nakažlivé nemoci rostlin a škůdce užitkových rostlin. Touto novelou se doplňuje do přílohy č. 1 jako jedna z nakažlivých lidských nemocí i onemocnění COVID-19. Toto znamená, že každý, kdo zaviněně šíří onemocnění COVID-19, se může dopustit i trestných činů **šíření nakažlivé lidské nemoci podle § 152 trestního zákoníku a šíření nakažlivé lidské nemoci z nedbalosti podle § 153 trestního zákoníku**.

V případech, kdy existuje podezření ze spáchání trestného činu se z pohledu obecního úřadu (případně jiného správního orgánu) může uplatnit postup spočívající v oznámení spáchání trestného činu podle § 8 trestního řádu¹⁷ nebo v předání věci podle § 64 zákona o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich orgánu činnému v trestním řízení.

Vyhlášení nouzového stavu v souvislosti s výskytem a šířením onemocnění COVID-19 (způsobené koronavirem SARS-COV-2) odůvodňuje užití **obecné přitěžující okolnosti** uvedené v § 42 písm. j) trestního zákoníku¹⁸, tedy pachatel spáchal trestný čin za krizové situace, živelní pohromy nebo jiné události vážně ohrožující život, veřejný pořádek nebo majetek, anebo na území, na němž je prováděna nebo byla provedena evakuace.

Podle informací zveřejněných Nejvyšším státním zastupitelstvím¹⁹ je spáchání trestného činu v rámci vyhlášeného nouzového stavu **u některých trestných činů okolností podmiňujících použití vyšší trestní sazby**, konkrétně u trestného činu šíření nakažlivé lidské nemoci, šíření nakažlivé lidské nemoci z nedbalosti, ohrožování zdraví závadnými potravinami a jinými předměty, ohrožování zdraví závadnými potravinami a jinými předměty z nedbalosti, krádeže, zpronevěry, podvodu, lichvy a šíření poplašné zprávy.

Zpracoval: Odbor legislativy a koordinace předpisů Ministerstva vnitra

¹⁷ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád).

¹⁸ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.

¹⁹ Informace je dostupná na: <http://www.nsz.cz/index.php/cs/tiskove-zpravy/2541-sdleni-nsz-k-otazkam-trestni-odpovdnosti-bhem-nouzoveho-stavu>